

Věc C-645/23

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

26. října 2023

Předkládající soud:

Corte d'appello di Bologna (Itálie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

26. října 2023

Odvolatelka:

Hera Comm SpA

Odpůrkyně:

Falconeri Srl

Předmět původního řízení

Odvolání podané ke Corte d'appello di Bologna (odvolací soud v Boloni, Itálie) proti usnesení Tribunale di Bologna (soud prvního stupně v Boloni, Itálie) ze dne 19. dubna 2021, kterým tento soud vyhověl žalobě podané společností-odpůrkyní znějící na vrácení částky neoprávněně zaplacené společností-odvolatelce a uložil posledně uvedené společnosti povinnost vrátit částku ve výši 43 492,69 eur navýšenou o úroky.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Corte d'appello di Bologna (odvolací soud v Boloni) svou žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podanou na základě článku 267 SFEU žádá o výklad čl. 1 odst. 2 směrnice 2008/118/ES s cílem určit: – zda lze dodatečnou spotřební daň z elektřiny považovat za „jinou nepřímou daň“ ve smyslu tohoto článku; – pokud ano, zda má tento článek přímý účinek a zda lze upustit od uplatnění italské právní úpravy v rámci vztahu mezi jednotlivci.

Předběžné otázky

a. Spadá dodatečná spotřební daň z elektřiny, kterou členský stát uplatňuje jako zlomek nebo násobek spotřební daně, které výrobek již podléhá, pod pojem „jiné nepřímé daně“ uvedený v čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 2008/118/ES ze dne 16. prosince 2008 o obecné úpravě spotřebních daní a o zrušení směrnice 92/12/EHS, anebo je třeba ji chápat jako pouhé zvýšení sazby spotřební daně, v důsledku čehož ji členský stát nemůže podřadit pod „zvláštní důvody“ požadované v čl. 1 odst. 2 směrnice 2008/118/ES?

b. V případě, že dodatečná spotřební daň z elektřiny spadá pod pojem „jiné nepřímé daně“, musí být čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 2008/118/ES ze dne 16. prosince 2008 vykládán v tom smyslu, že splňuje podmínky pro to, aby se jej jednotlivec mohl dovolávat před vnitrostátním soudem za účelem:

- vytknutí prodejci výrobku podléhajícího dodatečné spotřební dani, kterému jednotlivec vrátil nepřímou daň, že daňový výběr ze strany členského státu od prodejce je protiprávní, protože je založen na vnitrostátním ustanovení, které je v rozporu s pravidlem směrnice;
- následného vymáhání neoprávněné platby od prodávajícího, který na něj platbu daně přenesl?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Zásada přednosti (PROHLÁŠENÍ připojená k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007 – A. PROHLÁŠENÍ K USTANOVENÍM SMLUV – 17. Prohlášení o přednosti práva); zásady efektivity a rovnocennosti (čl. 47 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie, čl. 19 odst. 2 SEU); zásada loajální spolupráce (čl. 4 odst. 3 SEU, článek 288 SFEU, čl. 1 odst. 2 a čl. 9 odst. 2 směrnice 2008/118/ES).

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Decreto-legge del 28 novembre 1988, n. 511 (nařízení vlády s mocí zákona č. 511 ze dne 28. listopadu 1988)

Preambule: „Vzhledem k mimořádné nutnosti a naléhavosti zajistit nezbytné zdroje pro regionální a místní finanční instituce, aby bylo zaručeno plnění institucionálních úkolů [...]“

Článek 6 ve znění platném před jeho zrušením:

„1. Zavádí se dodatečná spotřební daň z elektřiny uvedená v článku 52 a následujících [...] testo unico delle accise (konsolidované znění zákona o spotřební dani) ve výši:

- a) 18,59 eur za tisíc kWh ve prospěch obcí za jakoukoli spotřebu v obytných budovách [...]
- b) 20,40 eur za tisíc kWh ve prospěch obcí za jakoukoli spotřebu ve víkendových domech;
- c) 9,30 eur za tisíc kWh ve prospěch provincií za jakoukoli spotřebu v jiných prostorách a na jiných místech než v obytných budovách pro všechny uživatele do maximální výše 200 000 kWh spotřeby za měsíc.

Rozhodnutím, které musí být přijato ve lhůtě pro schválení předběžného rozpočtu, mohou provincie zvýšit opatření uvedené v odst. 1 písm. c) až na 11,40 eur za tisíc kWh. [...]

Dodatečnou daň uvedenou v odstavci 1 platí povinné osoby uvedené v článku 53 konsolidovaného znění zákona o spotřební dani v okamžiku dodání elektřiny konečným spotřebitelům nebo v případě elektřiny vyrobené nebo nakoupené pro vlastní spotřebu v okamžiku její spotřeby. Dodatečná daň je vyměřena a vybrána stejným způsobem jako spotřební daň z elektřiny. [...]

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (legislativní nařízení č. 504 ze dne 26. října 1995), čl. 52 odst. 1: „Elektřina [...] podléhá spotřební dani s uplatněním sazeb stanovených v příloze I v okamžiku dodání konečným spotřebitelům nebo v okamžiku spotřeby elektřiny vyrobené pro vlastní spotřebu“.

Decreto-legge del 29 dicembre 2010, n. 225 (nařízení vlády s mocí zákona č. 225 ze dne 29. prosince 2010), čl. 2 odst. 2a: „Do doby, než budou plně provedena finanční ustanovení týkající se cyklu nakládání s odpady [...], lze zajistit plné pokrytí přímých a nepřímých nákladů na celý cyklus nakládání s odpady [...] následujícími způsoby: [...]; b) obce mohou schválit zvýšení dodatečné spotřební daně z elektřiny uvedené v čl. 6 odst. 1 písm. a) a b) nařízení vlády s mocí zákona č. 511 ze dne 28. listopadu 1988 [...], s navýšením nepřesahujícím současnou výši výše uvedené dodatečné daně“.

Decreto legislativo del 14 marzo 2011, n. 23 (legislativní nařízení č. 23 ze dne 14. března 2011), čl. 2 odst. 6: „Od roku 2012 se dodatečná spotřební daň z elektřiny uvedená v čl. 6 odst. 1 písm. a) a b) nařízení vlády s mocí zákona č. 511/1988 ze dne 28. listopadu 1988, které bylo se změnami přeměněno zákonem č. 20 ze dne 27. ledna 1989, přestává uplatňovat v regionech s běžným statutem [...].“

Decreto-legge del 2 marzo 2012, n. 16 (nařízení vlády s mocí zákona č. 16 ze dne 2. března 2012), čl. 4 odst. 10: „Od 1. dubna 2012 se za účelem koordinace vnitrostátních daňových předpisů uplatňovaných na spotřebu elektřiny s ustanoveními čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 2008/118/ES ze dne 16. prosince 2008 o obecné úpravě spotřebních daní a o zrušení směrnice 92/12/EHS zrušuje článek 6 nařízení vlády s mocí zákona č. 511 ze dne 28. listopadu 1988, které bylo se změnami přeměněno zákonem č. 20 ze dne 27. ledna 1989.“

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (legislativní nařízení č. 504 ze dne 26. října 1995)

Článek 2 odst. 1: „U výrobků podléhajících spotřební dani vzniká daňová povinnost v okamžiku jejich výroby, včetně jejich těžby z podloží, pokud se na ně vztahuje spotřební daň, anebo v okamžiku jejich dovozu“.

Článek 53 odst. 1 písm. a: „Povinnost zaplatit spotřební daň z elektřiny mají: a) osoby, které fakturují elektřinu konečným spotřebitelům, dále označovaní jako prodejci“.

Článek 16 odst. 3: „Pohledávky uplatněné osobami povinnými ke spotřební dani vůči nabyvatelům výrobků, za které tyto osoby samy zaplatily daň, mohou být účtovány formou přenesení daně [...]“.

Článek 14: „1. Spotřební daň se vrací, byla-li zaplacená bezdůvodně; [...]“

2. [...] o vrácení musí být požádáno, pod sankcí prekluze, do dvou let ode dne zaplacení nebo ode dne, kdy lze příslušné právo uplatnit. [...]

4. Pokud je po skončení soudního řízení osobě povinné ke spotřební dani uloženo, aby vrátila třetím osobám částky neoprávněně vybrané z titulu přenesení spotřební daně, musí tato osoba o vrácení požádat, pod sankcí prekluze, do 90 dnů ode dne nabytí právní moci rozsudku, který ukládá povinnost vrátit tyto částky“.

Článek 2033 Codice civile (občanský zákoník): „Každý, kdo provedl platbu bez řádného důvodu, má nárok požadovat vrácení částky, kterou zaplatil. [...]“.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Dne 1. října 2009 uzavřela společnost dodávající elektřinu (odvolatelka) se společností-odběratelkou (odpůrkyně) smlouvu o pravidelné dodávce elektřiny. Do 1. dubna 2012, kdy byl zrušen článek 6 nařízení vlády s mocí zákona č. 511/1988, odváděla energetická společnost státu dodatečnou spotřební daň z výrobku prodaného společností-odběratelce a požadovala od ní vrácení zaplacené částky v rámci mechanismu „přenesení daně“.
- 2 Společnost-odběratelka uvedla, že dodatečná spotřební daň je v rozporu s unijním právem, a proto se obrátila na Tribunale di Bologna (soud v Boloni) a domáhala se toho, aby byla energetické společnosti uložena povinnost vrátit zaplacenou částku. Usnesením ze dne 19. dubna 2021 Tribunale di Bologna (soud v Boloni) vyhověl žalobě, potvrdil, že článek 6 nařízení vlády s mocí zákona č. 511/1988 je v rozporu s čl. 1 odst. 2 směrnice 2008/118/ES, upustil od uplatnění vnitrostátního pravidla a nařídil energetické společnosti, aby vrátila platby provedené v její prospěch od uplynutí lhůty pro provedení směrnice až do zrušení daně.

- 3 Energetická společnost nejprve vykonala uloženou povinnost vrácením zaplacené částky společnosti-odběratelce. Poté podala opravný prostředek ke Corte d'appello di Bologna (odvolací soud v Boloni), v němž požadovala změnu výše uvedeného usnesení a vrácení zaplacené částky.

Hlavní argumenty účastnic původního řízení

- 4 Odvolatelka napadá usnesení Tribunale di Bologna (soud v Boloni) v rozsahu, v němž tento soud rozhodl, že: – dodatečná daň a spotřební daň jsou rozdílné daně; – právní zásady stanovené Soudním dvorem Evropské unie v řízení o předběžné otázce jsou účinné *erga omnes* bez ohledu na samovykonatelnou povahu směrnice. Podle odvolatelky nejsou dodatečná daň a spotřební daň rozdílnými daněmi: dodatečná daň je pouze zvýšením sazby spotřební daně. Nejedná se tedy o „jinou nepřímou daň“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 5 Předkládající soud zdůrazňuje, že usnesení Tribunale di Bologna (soud v Boloni) navazuje na ustálenou judikaturu Corte di Cassazione (Kasační soud, Itálie), podle níž je právní úprava upravující vrácení dodatečné daně slučitelná s unijním právem, neboť v případě neexistence společných pravidel pro vrácení daně přísluší členským státům upravit je v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. března 2007, *Reemtsma Cigarettenfabriken*, C-35/05, EU:C:2007:167, bod 37; ze dne 7. listopadu 2018, *K, B*, C-380/17, EU:C:2018:877, body 56 a 58; ze dne 14. února 2019, *Nestrade*, C-562/17, EU:C:2019:115, body 40 a 41). Uživatel proto může požádat převodce o vrácení dodatečné daně a pouze v případě, že vrácení dodatečné daně převodcem není možné nebo je nepřiměřeně náročné, jako například v případě jeho platební neschopnosti, se může obrátit na stát (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 27. dubna 2017, *Farkas*, C-564/15, EU:C:2017:302, bod 57, a ze dne 31. května 2018, *Kollroß*, C-660 až C-661/16, EU:C:2018:372, bod 66).
- 6 Podle této judikatury představují dodatečná daň a spotřební daň dvě odlišné daně, avšak dodatečnou daň nelze považovat za daň vybíranou ze zvláštních důvodů, jak vyžaduje čl. 1 odst. 2 směrnice 2008/118/ES: jejím jediným cílem je totiž „zajistit nezbytné zdroje pro regionální a místní finanční instituce, aby bylo zaručeno plnění institucionálních úkolů“ (preambule nařízení vlády s mocí zákona č. 511/1988), zatímco podle Tribunale di Bologna (soud v Boloni) je její další hypotetický důvod spočívající v podpoře služby likvidace odpadů v zákoně označen jako pouze potenciální a není prokázáno, že by byl v projednávané věci sledován. V tomto ohledu předkládající soud zdůrazňuje, že dosavadní výklad pojmu „ze zvláštních důvodů“ Soudním dvorem, kterým se řídil Tribunale di Bologna (soud v Boloni), brání tomu, aby do tohoto pojmu byl zahrnut účel předmětné dodatečné daně.

- 7 Menšinová část judikatury soudů rozhodujících ve věci samé však zastává názor, že dodatečná daň nepředstavuje jinou nepřímou daň ve smyslu čl. 1 odst. 2 výše uvedené směrnice, ale pouze zvýšení spotřební daně z elektřiny.
- 8 V souvislosti s otázkou, zda lze dodatečnou daň považovat za jinou daň z elektřiny, předkládající soud připomíná, že spotřební daň a dodatečná daň mají částečně se překrývající strukturu a právní úpravu; zejména, dodatečná daň představuje zvýšení sazby spotřební daně a má totožný způsob vyměření, stanovení a výběru. Podle předkládajícího soudu však přetrvávají pochybnosti o tom, zda musí být dodatečná daň považována za odlišnou od spotřební daně. Nejistotu v tomto ohledu potvrzuje i obdobná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce německého soudu s částečně obdobným předmětem týkajícím se doplňkové daně ze zahřívání tabáku (věc C-336/22). Podle předkládajícího soudu doslovný, koherentní a teleologický výklad čl. 1 odst. 2 výše uvedené směrnice brání tomu, aby spotřební daň z elektřiny a dodatečná daň byly kvalifikovány jako jedna nepřímá daň, neboť obě zahrnují nezávislé povinnosti plnění.
- 9 Pokud jde o účinky čl. 1 odst. 2 citované směrnice, předkládající soud uvádí, že část judikatury, zejména judikatura Corte di Cassazione (Kasační soud), podporuje povinnost upustit od uplatnění čl. 6 odst. 1 a 2 nařízení vlády s mocí zákona č. 511/1988 bez ohledu na přímý, horizontální nebo vertikální účinek čl. 1 odst. 2 citované směrnice a opírá se o zásadu bezprostřední použitelnosti výkladu unijního práva podaného Soudním dvorem. Předkládající soud však uvádí, že ve sporech, v nichž Corte di Cassazione (Kasační soud) rozhodoval, byla adresátem žaloby na vrácení vždy veřejná správa, zatímco v projednávané věci odvolatelka není veřejným podnikem a sporný vztah, ačkoli závisí na vertikálním vztahu, má horizontální povahu. Předkládající soud rovněž uvádí, že Corte di Cassazione (Kasační soud) rozhodl, že uživatel může v souladu se zásadou efektivity podat žalobu proti prodejci na vrácení neoprávněně vyplacených částek, případně proti státu na náhradu škody způsobené nesprávným provedením unijní směrnice.
- 10 Opačná judikatura v některých případech připouští, že čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice může mít negativní účinky vůči třetím osobám, nebo má za to, že neúčinnost samovykonatelných směrnic v horizontálních vztazích brání tomu, aby se jí odběratel dovolával vůči dodavateli, takže v tomto případě se lze dovolávat pouze ochrany náhrady újmy (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 19. listopadu 1991, Francovich, C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428).
- 11 Předkládající soud zdůrazňuje, že Soudní dvůr opakovaně vyslovil zásadu, že směrnice tím, že stanoví povinnosti pouze pro členský stát, mohou vytvářet výhody pro jednotlivce vůči státu, ale nemohou mu přiznávat práva ve vztazích mezi jednotlivci. Podle jeho názoru však hranice zákazu „horizontality“ směrnic nebyly výslovně vyjasněny.
- 12 Po rozsudku Link Logistic Soudní dvůr (rozsudek Soudního dvora ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, body 61 a 62), který

rozhodoval o rámcovém rozhodnutí, ale rozšířil svou argumentaci na směrnice, zřejmě ztotožňuje přímý účinek a upuštění od uplatnění. Rozsudek ze dne 18. ledna 2022, Thelen Technopark Berlin GmbH, C-261/20 (EU:C:2022:33, bod 33), uznává možnost soudu upustit od uplatnění vnitrostátního pravidla, které je v rozporu s ustanovením unijního práva bez přímého účinku.

- 13 Podle předkládajícího soudu vyplývá z judikatury Soudního dvora rozlišení v závislosti na tom, zda je směrnice určena k úpravě vztahů mezi jednotlivci, anebo k úpravě vertikálních vztahů mezi jednotlivci a státy s tím, že se vztahů mezi jednotlivci dotýká pouze incidenčně nebo zprostředkovaně: v prvním případě se směrnice nelze dovolávat vůči jednotlivci, aby změnila jeho práva a povinnosti, a slouží pouze jako parametr legitimacy vnitrostátních pravidel; ve druhém případě naopak může mít „samotné negativní dopady na práva třetích osob“ (viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Delena Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, bod 57; ze dne 7. července 2008, Arcor AG & Co. KG, C-152/07 až C-154/07, EU:C:2008:426, bod 36) nebo dokonce může být uplatněna v horizontálních vztazích (viz rozsudek ze dne 26. září 2000, Unilever, C-443/98, EU:C:2000:496, bod 51).
- 14 Podle předkládajícího soudu by uznání použitelnosti čl. 1 odst. 2 výše uvedené směrnice na horizontální vztah závislý na vztahu vertikálním provedlo zásady rovnocennosti a efektivity a zabránilo by nepřiměřené diskriminaci jednotlivce, který by musel doufat v nemožnost druhé strany plnit, aby mohl požadovat vrácení neoprávněně zaplacené částky od státu. Pokud by totiž společnost byla schopna tuto částku vrátit, nemohl by uživatel namítat vůči své protistraně nezákonnost zdanění, jehož ekonomické břemeno nesl. Proto by zůstala možná pouze ochrana náhrady újmy s následným zvýšením důkazního břemene na straně jednotlivce (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 30. září 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, body 51 až 56).
- 15 Konečně předkládající soud připomíná, že předmět této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se pouze částečně shoduje s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podané Tribunale di Como (soud v Comu, Itálie), přičemž řízení o této žádosti v současné době probíhá (věc C-316/22).